

ОСОБЛИВОСТІ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДЯН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Пріоритетом у реалізації соціальної політики країни на сучасному етапі є досягнення світових стандартів у соціальній сфері. Вони встановлені відповідними міжнародними документами до яких належать: Конвенція Міжнародної організації праці №102 та Конвенція Організації Економічного Співробітництва та Розвитку [1; 2]. Саме за допомогою них в Україні здійснюється реформування соціально-трудова відносин. Реформування у пенсійній сфері почалося ще на початку 90-х років ХХ-го ст. Більш масштабного характеру воно набуло в середині першого десятиліття ХХІ-го століття, коли були прийняті основні базові законодавчі документи по реформуванню вітчизняної пенсійної системи [3; 4]. Вітчизняне пенсійне законодавство передбачає формування багаторівневої системи пенсійного забезпечення громадян, яка використовує принципи пенсійного страхування і можливість залучення різноманітних джерел фінансування пенсійних виплат.

Дослідження показують, що на рівень пенсійного забезпечення в нашій країні значний вплив мають такі фактори як: запровадження військового стану в державі, зниження росту ВВП, стрімкий ріст темпів інфляції. Фінансовий потенціал пенсійної сфери, в таких умовах, значно знизився.

Пенсійне забезпечення громадян в умовах війни значно ускладнене через різні фактори, такі як економічні труднощі, зміни в соціальній структурі, збільшення кількості інвалідів та втрати громадян життя під час війни. Одним із головних викликів пенсійного забезпечення в умовах війни є забезпечення належного рівня пенсійних виплат ветеранам війни та їх сім'ям. Це може бути особливо складно у випадку, коли економіка країни відчуває великий тиск та військові операції тривають довгий час. У таких умовах, фінансові обмеження можуть призвести до зменшення розмірів пенсійних виплат, що може негативно вплинути на життя ветеранів війни та їх сімей. За таких обставин допомога міжнародних фінансових інститутів є надзвичайно важливою і необхідною і дозволяє забезпечувати пенсійні виплати у повних обсягах.

Демографічна ситуація в країні також не сприяє підвищенню рівня пенсійного забезпечення українських пенсіонерів. Скорочення чисельності працездатного населення за рахунок зменшення народжуваності, зростання тривалості життя, трудової міграції поступово призводить до погіршення балансу платників страхових пенсійних внесків та пенсіонерів.

Для багатьох країн світу, в тому числі і України, характерним на даному етапі розвитку суспільства є збільшення тривалості життя населення. За останні десятиліття очікувана тривалість життя значно збільшилась, що призвело до зростання тривалості пенсійного періоду. Це створює великі виклики для пенсійної системи, оскільки збільшення тривалості пенсійного періоду вимагає збільшення пенсійних виплат.

Серед багатьох заходів, які проводять європейські країни, при реформуванні своїх національних пенсійних систем, виділяють підвищення віку виходу на пенсію. У деяких країнах встановлено підвищений вік виходу на пенсію, що зумовлено нестачею фінансових ресурсів. Це може мати негативний вплив на здоров'я працівників та їх здатність продовжувати працювати. В Україні з 2011 року, відповідно до вітчизняного пенсійного

законодавства, підвищують пенсійний вік для жінок. На сьогоднішній день він вже зрівнявся з пенсійним віком чоловіків і становить 60 років [5].

Варто зазначити, що кризові явища в демографічній сфері лише поглиблюються. Вже у 2022 році ми мали менше 10 млн. осіб, за яких сплачувались внески до Пенсійного фонду України, та майже 10,7 млн. пенсіонерів [6]. Не важко порахувати, що 18,5% від зарплати (а саме стільки спрямовується до Пенсійного фонду України з єдиного соціального внеску) не дає можливості фінансувати пенсії навіть на рівні 20% від заробітної плати без додаткових "вливань" з Державного бюджету.

З початку великої війни Україну покинули мільйони людей, в більшості — працездатного віку, та дітей, частина з яких залишиться за кордоном назавжди. Більшість людей пенсійного та передпенсійного віку залишилась в Україні. Це створює додатковий негативний вплив на фінансову стійкість солідарної системи, масштаби якого зараз важко оцінити.

У 2022 році національна економіка зазнала значних втрат внаслідок військових дій на території України. При її аналізі можна спостерігати високий рівень інфляції та зменшення росту ВВП. У цьому вбачається певна проблематика пенсійної системи. Вона проявляється тому, що при високій інфляції пенсійна система може стати менш ефективною через зниження реальної вартості пенсійних виплат. Це означає, що пенсіонери можуть отримувати тільки незначну суму грошей, яка не забезпечує їх потреби в житті. Одним зі способів боротьби з цим є індексація пенсій, що означає, що пенсії збільшуються пропорційно зростанню індексу цін. Індексація пенсій може бути проведена з різною частотою, залежно від політики країни, але вона допомагає зберегти реальну вартість пенсії в умовах високої інфляції. В цілому, високі темпи інфляції можуть стати викликом для пенсійних систем, але застосування відповідних заходів може допомогти зберегти реальну вартість пенсійних виплат та забезпечити пенсіонерів достатньою сумою грошей для їх життєвих потреб.

В цілому, на нашу думку, для ефективної роботи пенсійної системи в країні з низьким рівнем ВВП необхідно приділяти увагу різноманітним аспектам: забезпечення достатнього фінансування, рівності та справедливості, ефективного контролювання розподілення фінансів, створенню сприятливих умов для запровадження добровільних довгострокових накопичувальних пенсійних програм.

Перелік використаних джерел інформації:

1. Конвенція Міжнародної організації праці «Про мінімальні норми соціального забезпечення» від 28 червня 1952 року за №102. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_011#Text
2. Конвенція Організації Економічного Співробітництва та Розвитку від 14 грудня 1960 року. URL: <http://www.oecd.org/daf/corporate/principles>
3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». №1058-IV. ВВР. 9.07.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>
4. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» №1057-IV. ВВР. 9.07.2003 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>
5. Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» №3668-VI. 8.07.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-17#Text>
6. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>